

tus Cyprianus ad Quirinum scribens, ipsum subjecerit illi titulo, in quo ait : « In nullo esse gloriandum, quando nostrum nihil sit ¹. »

XIII. Quicumque ergo ab illa originali damnatione ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium quod et procuratur eis audiendum Evangelium; et cum audiunt, credunt; et in fide quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseverant ²; et si quando exorbitant, correpti emendantur, et quidam eorum etsi ab hominibus non corripantur, in viam quam reliquerant redeunt; et nonnulli accepta gratia, in qualibet ætate, periculis hujus vitæ mortis celeritate subtrahuntur. Hæc enim omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui et elegit eos in Filio suo, ante constitutionem mundi per electionem gratiæ : « Si autem gratia, jam non ex » operibus, alioquin gratia jam non est gratia ³. » Non enim sic sunt vocati, ut non essent electi; propter quod dictum est : « Multi enim vocati, pauci vero electi ⁴ : » sed quoniam secundum propositum vocati sunt, profecto et electi sunt per electionem, ut dictum est, gratiæ, non præcedentium meritorum suorum; quia gratia illis est omne meritum.

XIV. De talibus dicit Apostolus : « Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperatur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt : quoniam quos ante præscivit, et prædestinavit conformes imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus : quos autem prædestinavit, illos et vocavit; quos autem vocavit, ipsos et justificavit; quos autem justificavit, ipsos et glorificavit ⁵. » Ex istis nullus perit, quia omnes electi sunt; electi sunt autem, quia secundum propositum vocati sunt : proposi-

¹ Lib. in Testimoniorum, titulo seu cap. 4. — ² Gal. v, 6. — ³ Rom. xi, 6. — ⁴ Matth. xx, 16. — ⁵ Rom. viii, 28 et seqq.

tum autem, non suum, sed Dei : de quo alibi dicit : « Ut » secundum electionem propositum Dei maneret, non ex » operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia major serviet minori ¹ : et alibi, Non secundum opera nostra, inquit, sed secundum suum propositum et gratiam ². » Cum ergo audimus : « Quos autem prædestinavit, illos » et vocavit ³ : » secundum propositum vocatos debemus agnoscere : quoniam inde cœpit, dicens : « Omnia cooperatur in bonum, his qui secundum propositum vocati » sunt : » ac deinde subjunxit : « Quoniam quos ante » præscivit, et prædestinavit conformes imaginis Filii sui, » ut sit ipse primogenitus in multis fratribus ⁴ : » atque his præmissis subdidit : « Quos autem prædestinavit, illos » et vocavit. » Eos itaque vult intelligi, quos secundum propositum vocavit; ne putentur in eis esse aliqui vocati et non electi, propter illam dominicam sententiam : « Muti » vocati, pauci electi ⁵. » Quicumque enim electi, sine dubio etiam vocati : non autem quicumque vocati, consequenter electi. Illi ergo electi, ut sæpe dictum est, qui secundum propositum vocati, qui etiam prædestinati atque præsciti. Horum si quisquam perit, fallitur Deus : sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus : sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus. Electi autem sunt ad regnandum cum Christo; non quomodo electus est Judas ad opus cui congruebat. Ab illo quippe electus est, qui novit bene uti etiam malis, ut et per ejus opus damnabile, illud propter quod ipse venerat, opus venerabile completeretur. Cum itaque audimus : « Nonne ego vos duodecim elegi, et unus ex vobis diabolus est ⁶. » Illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per ju-

¹ Rom. ix, 11. — ² 2 Tim. 1, 9. — ³ Rom. viii, 30 — ⁴ Ibid. 28. — ⁵ Matth. xx, 16. — ⁶ Joan. vi, 71.

dicium ; illos ad obtinendum regnum suum, illum ad fundendum sanguinem suum.

XV. Merito sequitur vox ad regnum electorum : « Si » Deus pro nobis, quis contra nos? Qui Filio proprio non » pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo » non et cum illo nobis omnia donavit? Quis accusabit » adversus electos Dei? Deus qui justificat? Quis condem- » nat? Christus qui mortuus est, magis autem qui et re- » surrexit, qui est in dextera Dei, qui et interpellat pro » nobis ¹? » Quam fortis autem perseverantiæ usque in finem munus acceperint, sequantur et dicant : « Quis nos » separabit a charitate Christi; tribulatio, an angustia, an » persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gla- » dius? Sicut scriptum est : « Quia propter te mortifica- » mur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis². » Sed in » his omnibus supervincimus per eum qui dilexit nos. Cer- » tus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque an- » gelus, neque principatus, neque præsentia, neque fu- » tura, neque virtus, neque altitudo, neque profundum, » neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, » quæ est in Christo Jesu Domino nostro³. »

XVI. Isti significati sunt ad Timotheum, ubi cum dictum fuisset, Hymenæum et Philetum fidem quorumdam subvertere : mox additum est : « Firmum autem funda- » mentum Dei stat, habens signaculum hoc, Scivit Domi- » nus qui sunt ejus². » Horum fides, quæ per dilectionem operatur, profecto aut omnino non deficit, aut si qui sunt quorum deficit, reparatur antequam vita ista finiatur, et deleta quæ intercurrerat iniquitate, usque in finem perseverantia deputatur. Qui vero perseveraturi non sunt, ac sic a fide christiana et conversatione lapsuri sunt, ut tales

¹ Rom. viii, 31 et seqq. — ² Psal. xliii, 22. — ³ Rom. viii, 35 et seqq. — ⁴ 2 Tim. ii, 19, et Gal. v, 6.

eos vitæ hujus finis inveniat ; procul dubio nec illo tempore, quo bene pieque vivunt, in istorum numero computandi sunt. Non enim sunt a massa illa perditionis præscientia Dei et prædestinatione discreti; et ideo nec secundum propositum vocati; ac per hoc nec electi : sed in eis vocati, de quibus dictum est, « multi vocati; » non in eis quibus dictum est, « pauci vero electi¹. » Et tamen quis neget eos electos, cum credunt, et baptizantur, et secundum Deum vivunt? Plane dicuntur electi a nescientibus quid futuri sint, non ab illo qui eos novit non habere perseverantiam quæ ad beatam vitam perducit electos, scitque illos ita stare, ut præscierit esse casuros.

XVII. Hic si a me quæretur, cur eis Deus perseverantiam non dederit, quibus eam qua christiane viverent, dilectionem dedit : me ignorare respondeo. Non enim arroganter, sed agnoscens modulum meum, audio dicentem Apostolum, « O homo, tu quis es qui respondeas Deo? » et, « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam » inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ » ejus²? » Quantum itaque nobis judicia sua manifestare dignatur, gratias agamus : quantum vero abscondere, non adversus ejus consilium murmuremus, sed hoc quoque nobis saluberrimum esse credamus. Tu autem quisquis inimicus ejus gratiæ sic interrogas, ipse quid dicis? Bene, quod te non negas esse Christianum, et catholicum jactas. Si ergo confiteris, donum Dei esse perseverare in bono usque in finem; cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto quod mecum pariter nescis, et ambo hic inscrutabilia judicia Dei penetrare non possumus. Aut si ad liberum arbitrium hominis, quod non secundum Dei gratiam, sed contra eam defendis, pertinere dicis ut perseveret in bono quisque, vel non perseveret, non

¹ Matth. x, 16. — ² Rom. ix, 10. — ³ Id. xi, 33.

Deo donante si perseveret, sed humana voluntate faciente; quid moliturus es contra verba dicentis, « Ro- » gavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua¹? » An audebis dicere etiam rogante Christo ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse si Petrus eam deficere voluisset, hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisset? quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset ut vellet. Nam quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea qua fidelis erat, voluntas ipsa deficeret; et permansuram, si eadem voluntas maneret? Sed quia « præparatur voluntas a Domino²; » ideo pro illo Christi non posset esse inanis oratio. Quando rogavit ergo ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem? Ecce quemadmodum secundum gratiam Dei, non contra eam, libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippe humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia potius libertatem, et ut perseveret delectabilem perpetuitatem, et insuperabilem fortitudinem.

XVIII. Mirandum est quidem, multumque mirandum, quod filiis suis quibusdam Deus quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, non dat perseverantiam; cum filiis alienis scelera tanta dimittat, atque impertita gratia faciat filios suos. Quis hoc non miretur? quis hoc non vehementissime stupeat? Sed etiam illud non minus mirum est, et tamen verum, atque ita manifestum, ut nec ipsi inimici gratiæ Dei quomodo id negent valeant invenire, quod filios quosdam amicorum suorum, hoc est, regeneratorum bonorumque fidelium, sine baptismo hinc parvulos exeuntes, quibus utique si vellet hujus lavacri gratiam procuraret, in cujus potestate sunt omnia, alienat a regno suo, quo parentes mittit illo-

¹ Luc. xxii, 32. — ² Prov. viii, juxta LXX.

rum, et quosdam filios inimicorum suorum facit in manus Christianorum venire, et per hoc lavacrum introducit in regnum, a quo eorum parentes alieni sunt; cum et illis malum, et istis bonum meritum nullum sit parvulis, ex eorum propria voluntate. Certe hic judicia Dei, quoniam justa et alta sunt, nec vituperari possunt, nec penetrari. In his est et illud de perseverantia, de qua nunc disputamus. De utrisque ergo exclamemus, « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt » judicia ejus¹. »

XIX. Nec miremur nos vestigare non posse investigabiles vias ejus. Ut enim alia innumerabilia taceam, quæ aliis dantur, aliis non dantur hominibus a Domino Deo, apud quem non est acceptio personarum², nec tribuuntur ista meritis voluntatum, sicut sunt celeritates, vires, bonæ veletudines, et pulchritudines corporum, ingenia mirabilia, et multarum artium capaces naturæ mentium; vel quæ accedunt extrinsecus, ut est opulencia, nobilitas, honores, et cætera hujusmodi, quæ quisque ut habeat, non nisi in Dei est potestate: ut non immorer etiam in baptismo parvulorum, (quod nullus istorum potest dicere, sicut illa, ad regnum Dei non pertinere,) cur illi parvulo detur, illi non detur; cum sit utrumque in potestate Dei, et sine illo sacramento nemo intret in regnum Dei: ut ergo hæc taceam vel relinquam, illos ipsos intueantur de quibus agitur. De his enim disserimus, qui perseverantiam bonitatis non habent, sed ex bono in malum deficiente bona voluntate moriuntur. Respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter et pie viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, et ne fictio deciperet animas eorum³. Utrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala fu-

¹ Rom. xi, 33. — ² Id. ii, 11. — ³ Sap. iv, 11.

tura nescivit? Nempe nihil horum nisi perversissime atque insanissime dicitur. Cur ergo non fecit? Respondeant qui nos irrident, quando in rebus talibus exclamamus, « Quam » inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ » ejus¹? » Neque enim hoc non donat Deus quibus voluerit, aut vero Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut imatura hominis justi ait, « Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam » ejus². » Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non est iniquitas, nec acceptio personarum³, et in cujus potestate est quoad quisque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta est super terram⁴? Sicut ergo coguntur fateri, donum Dei esse ut finiat homo vitam istam, ante quam ex bono mutetur in malum; cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant; ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum Scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum; et cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum.

XX. Nec nos moveat, quod filiis suis quisbusdam Deus non dat istam perseverantiam. Absit enim ut ita esset, si de illis prædestinatis essent et secundum propositum vocatis, qui vere sunt filii promissionis. Nam isti cum pie vivunt, dicuntur filii Dei: sed quoniam victuri sunt impie et in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei præscientia Dei. Sunt enim filii Dei, qui nondum sunt nobis, et sunt jam Deo; de quibus ait evangelista Joannes, « quia Jesus moriturus erat pro gente, nec tantum pro » gente, sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in » unum⁵: » quod utique credendo futuri erant per Evan-

¹ Rom. xi, 33. — ² Sap. iv, 11. — ³ Rom. ix, 14, et ii, 11. — ⁴ Job, vii, 1. — ⁵ Joan. xi, 51.

geli prædicationem; et tamen ante quam esset factum, jam filii Dei erant in memoriali Patris sui inconcussa stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam, qui filii Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis, nec sunt tamen Deo: de quibus ait idem Joannes, « Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; quod si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum¹. » Non ait, Ex nobis exierunt, sed quia non manserunt nobiscum, jam non sunt ex nobis: verum ait, « Ex nobis exierunt, » sed non erant ex nobis; » hoc est, et quando videbantur in nobis, non erant ex nobis. Et tanquam ei diceretur, unde id ostendis? « Quod si fuissent, inquit, ex nobis, » permansissent utique nobiscum. » Filiorum Dei vox est: Joannes loquitur, in filiis Dei loco præcipuo constitutus. Cum ergo filii Dei dicunt de his qui perseverantiam non habuerunt, « Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; » et addunt, « Quod si fuissent ex nobis, permansissent utique » nobiscum: » quid aliud dicunt, nisi non erant filii, etiam quando erant in professione et nomine filiorum? non quia justitiam simulaverunt; sed quia in ea non permanserunt. Neque enim ait, Nam si fuissent ex nobis, veram, non fictam justitiam tenuissent utique nobiscum: sed, « Si » fuissent, inquit, ex nobis, permansissent utique nobiscum. » In bono illos volebat procul dubio permanere. Erant itaque in bono, sed quia in eo non permanserunt, id est, non usque in finem perseveraverunt, non erant, inquit, ex nobis, et quando erant nobiscum; hoc est, non erant ex numero filiorum, et quando erant in fide filiorum; quoniam qui vere filii sunt, præciti et prædestinati sunt conformes imaginis Filii ejus, et secundum propositum vocati sunt ut electi essent². Non enim perit filius promissionis, sed filius perditionis³.

¹ I Joan. ii, 19. — ² Rom. viii, 29 et 28. — ³ Joan. xvii, 12.

XXI. Fuerunt ergo isti ex multitudine vocatorum : ex electorum autem paucitate non fuerunt¹. Non igitur filiis suis prædestinatis Deus perseverantiam non dedit; haberent enim eam si in eo filiorum numero essent : et quid haberent, quod non accepissent, secundum apostolicam veramque sententiam? Ac per hoc tales filii Filio Christo dati essent², quemadmodum ipse dicit ad Patrem, « Ut » omne quod dedisti mihi, non pereat, sed habeat vitam æternam³. » Hi ergo Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam æternam. Ipsi sunt illi prædestinati et secundum propositum vocati, quorum nullus perit. Ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam; quoniam sic est ordinatus, et ideo Christo datus, ut non pereat, sed habeat vitam æternam. Et rursus quos dicimus inimicos ejus, vel parvulos filios inimicorum ejus, quoscumque eorum sic regeneraturus est, ut in ea fide quæ per dilectionem operatur, hanc vitam finiant; jam et ante quam hoc fiat, in illa prædestinatione sunt filii ejus, et dati sunt Christo Filio ejus, ut non pereant, sed habeant vitam æternam.

XXII. Denique ipse Salvator, « Si manseritis, inquit, » in verbo meo, vere discipuli mei estis⁴. » Numquid in his computandus est Judas, qui non mansit in verbo ejus? Numquid in his computandi sunt illi, de quibus Evangelium sic loquitur, ubi Dominus cum commendasset manducandam carnem suam, et bibendum sanguinem suum⁵, ait Evangelista, « Hæc dixit in synagoga docens in Capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis ejus dixerunt : Durus est hic sermo, quis potest eum audire⁶? » Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si

¹ Matth. xx, 16. — ² 1 Cor. iv, 7. — ³ Joan. iii, 15, et vi, 39. — ⁴ Id. viii, 31. — ⁵ Id. vi, 54 et seqq. — ⁶ Ibid. 60 et seqq.

» ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius? » Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita » sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus, qui essent credentes, et quis traditurus esset eum; et dicebat: Propterea dixi vobis, quia » nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non » cum illo ambulabant. » Numquid non et isti discipuli appellati sunt, loquente Evangelio? Et tamen non erant vere discipuli, quia non manserunt in verbo ejus, secundum id quod ait, « Si manseritis in verbo meo, vere discipuli » mei estis¹. » Quia ergo non habuerunt perseverantiam, sicut non vere discipuli Christi, ita nec vere filii Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur et ita vocabantur. Appellamus ergo nos et electos, et Christi discipulos, et Dei filios, quia sic appellandi sunt, quos regeneratos pie vivere cernimus: sed tunc vere sunt quod appellantur, si manserint in eo propter quod sic appellantur. Si autem perseverantiam non habent, id est, in eo quod cœperunt esse non manent, non vere appellantur quod appellantur et non sunt: apud eum enim hoc non sunt, cui notum est quod futuri sunt, id est, ex bonis mali.

XXIII. Propter hoc Apostolus, cum dixisset: « Sci- » mus quoniam diligentibus Deum omnia cooperatur in » bonum²: » sciens non nullos diligere Deum, et in eo bono usque in finem non permanere, mox addidit, « His » qui secundum propositum vocati sunt. » Hi enim in eo quod diligunt Deum, permanent usque in finem; et qui ad tempus inde deviant, revertuntur, ut usque in finem perducant, quod in bono esse cœperunt. Ostendens au-

¹ Joan. viii, 31. — ² Rom. viii, 28.

tem quid sit secundum propositum vocari, mox addidit ea quæ jam supra posui : « Quoniam quos ante præscivit, » et prædestinavit conformes imaginis Filii ejus, ut sit » ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinavit, illos et vocavit, » scilicet secundum propositum; « quos autem vocavit, ipsos et justificavit; quos » autem justificavit, ipsos et glorificavit¹. Illa omnia jam facta sunt, « præscivit, prædestinavit, vocavit, justificavit; » quoniam et omnes jam præsciti ac prædestinati sunt, et multi jam vocati atque justificati : quod autem posuit in fine, « illos et glorificavit, » (si quidem illa gloria est hic intelligenda, de qua idem dicit : « Cum » Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos cum illo » apparebitis in gloria²,) » nondum factum est. Quamvis et illa duo, id est, « vocavit et justificavit, » non in omnibus facta sint, de quibus dicta sunt : adhuc enim usque in finem sæculi multi vocandi et justificandi sunt : et tamen verba præteriti temporis posuit de rebus etiam futuris, tanquam jam fecerit Deus, quæ jam ut fierent ex æternitate disposuit. Ideo de illo dicit et propheta Isaias : « Qui fecit quæ futura sunt³. » Quicumque ergo in Dei providentissima dispositione præsciti, prædestinati, vocati, justificati, glorificati sunt, non dico etiam nondum renati, sed etiam nondum nati, jam filii Dei sunt, et omnino perire non possunt. Hi vere veniunt ad Christum; quia ita veniunt, quomodo ipse dicit : « Omne quod dat » mihi Pater, ad me veniet, et eum qui venit ad me, » non ejiciam foras⁴. » Et paulo post : « Hæc est, inquit, » voluntas ejus qui misit me Patris, ut omne quod dedit » mihi non perdam ex eo⁵. » Ab illo ergo datur etiam perseverantia in bono usque in finem : neque enim datur,

¹ Rom. viii, 29. — ² Coloss. iii, 4. — ³ Isai. xlv, juxta LXX. — ⁴ Joan. vi, 37. — ⁵ Ibid. 39.

nisi eis qui non peribunt; quoniam qui non perseverant peribunt.

XXIV. Talibus Deus diligentibus eum omnia cooperatur in bonum; usque adeo prorsus omnia, ut etiam si qui eorum deviant et exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt atque doctiores. Discunt enim in ipsa via justa cum tremore se exultare debere, non sibi arrogando tanquam de sua virtute fiduciam permanendi, nec dicendo in abundantia sua : « Non movebimur in æternum¹. » Propter quod eis dicitur : « Servite Domino in timore, et exultate ei cum » tremore, ne quando irascatur Dominus, et pereatis de » via justa². » Neque enim ait, et non veniatis ad viam justam; sed, « ne pereatis, inquit, de via justa : » quid ostendens, nisi eos esse commonitos, qui jam ambulant in via justa, ut in timore Deo serviant, id est, « non » altum sapiant, sed timeant³? » quod significat, non superbiant, sed humiles sint : unde et alibi dicit : « Non » alta sapientes, sed humilibus consentientes⁴. « exultent Deo, sed cum tremore; in nullo gloriantes⁵, quando nostrum nihil sit; ut qui gloriatur, in Domino gloriatur⁶ : ne pereant de via justa, in qua jam ambulare coeperunt, dum sibi hoc ipsum assignant, quod in ea sunt. His verbis usus est et Apostolus, ubi ait : « Cum timore et tremore » vestram ipsorum salutem operamini⁷. » Et ostendens quare cum timore et tremore : « Deus est enim, inquit, » qui operatur in vobis et velle et operari pro bona voluntate⁸. » Non enim habebat hunc timorem et tremorem, qui dicebat in abundantia sua : « Non movebor in » æternum⁹. » Sed quia filius erat promissionis, non per-

¹ Psal. xxix, 7. — ² Id. ii, 17. — ³ Rom. xi, 20. — ⁴ Id. xii, 16. — ⁵ Cyprian. lib. iii Testim. cap. 4. — ⁶ Jerem. ix, 23 — ⁷ Philip. ii, 12. — ⁸ Ibid. 13. — ⁹ Psal. xxix, 7.

ditionis, expertus Deo paululum deserente quid esset ipse : « Domine, inquit, in voluntate tua præstitisti de- » cori meo virtutem; avertisti faciem tuam a me, et » factus sum conturbatus¹. » Ecce doctior, et ob hoc etiam humilior, tenuit viam, jam videns et confitens, in voluntate sua Deum decori ejus præstitisse virtutem : quod sibi ipse tribuens et de se præsumens in tali abundantia quam præstiterat Deus, non de illo qui eam præstiterat, dicebat : « Non movebor in æternum. » Factus est ergo conturbatus, ut se inveniret, et humiliter sapiens, non solum æternæ vitæ, verum etiam in hac vitæ conversationis et perseverantiæ, in quo spes habenda esset, addiceret. Hæc vox et apostoli Petri esse potuit : dixerat quippe et ipse in abundantia sua : « Animam » meam pro te ponam² : » sibi festinando tribuens, quod ei fuerat a Domino postea largiendum. Avertit autem ab illo faciem Dominus, et factus est conturbatus, ita ut eum mori pro illo metuens ter negaret. Sed rursus convertit ad eum faciem suam Dominus, et culpam lacrymis diluit. Quid est enim aliud : « Respexit eum³; » nisi faciem, quam paululum ab illo averterat, revocavit ad eum? Factus ergo fuerat conturbatus : sed quia didicit non de se ipso fidere etiam hoc ei profecit in bonum, faciente illo qui diligentibus eum omnia cooperatur in bonum; quia secundum propositum vocatus erat, ut nemo eum posset eripere de manu Christi, cui datus erat.

XXV. Nemo ergo dicat, non esse corripendum qui exorbitat de via justa, sed ei reatum et perseverantiam a Domino tantum esse poscendam : nemo prudens et fidelis hoc dicat. Si enim secundum propositum vocatus est iste, procul dubio illi, etiam quod corripitur, Deus

¹ Psal. xxix, 8. — ² Joan. xiii, 37. — ³ Luc. v, 21.

cooperatur in bonum. Utrum autem ita sit vocatus, quoniam qui corripit nescit; faciat ipse cum charitate quod scit esse faciendum : scit enim talem corripendum; facturo Deo aut misericordiam, aut judicium : misericordiam quidem, si a massa perditionis ille qui corripitur, gratiæ largitate discretus est, et non est inter vasa iræ quæ perfecta sunt in perditionem, sed inter vasa misericordiæ quæ præparavit Deus in gloriam¹; judicium vero, si in illis est damnatus, in his non est prædestinatus.

XXVI. Hic exoritur alia quæstio, non sane contemnenda, sed in adjutorio Domini, in cujus manu sunt et nos et sermones nostri, aggredienda atque solvenda. Quæritur enim a nobis, quantum attinet ad hoc donum Dei, quod est in bono perseverare usque in finem, quid de ipso primo homine sentiamus, qui certe sine ullo vitio factus est rectus. Nec dico. Si perseverantiam non habuit, quomodo sine vitio fuit, cui tam necessarium Dei donum defuit? Huic namque interrogationi facile respondetur, eum perseverantiam non habuisse, quia in eo bono, quo sine vitio fuit, non perseveravit : coepit enim habere vitium ex quo cecidit; et si coepit, ante quam coepisset, utique sine vitio fuit. Aliud est enim non habere vitium, et aliud est in ea bonitate, in qua nullum vitium est, non manere. Eo quippe ipso quod non dicitur nunquam sine vitio fuisse : sed dicitur sine vitio non permansisse, procul dubio demonstratur sine vitio fuisse, in quo bono non permansisse culpatur. Sed illud magis quærendum operosiusque tractandum est, quomodo respondeamus eis, qui dicunt : « Si in illa rectitudine in qua sine vitio factus est, habuit perseverantiam, procul dubio perseveravit in ea : et si perseveravit, utique non peccavit, nec

¹ Rom. ix, 22 et 23.